

V

Moise mijlocește pentru popor înaintea lui Dumnezeu

Exod 32:7-35: „Domnul a zis lui Moise: Ridică-te și coboară căci poporul tău, pe care l-ai scos din țara Egiptului, s-a stricat. Foarte curând s-au abătut de la calea pe care le-o poruncisem Eu; și-au făcut un vițel turnat, s-au închinat până la pământ înaintea lui, i-au adus jertfe, și au zis: Israele, iată dumnezeul tău care te-a scos din țara Egiptului! Domnul a zis lui Moise: Văd că poporul acesta este un popor încăpățânat. Acum, lasă-Mă; mânia Mea are să se aprindă împotriva lor, și-i voi mistui; dar pe tine te voi face strămoșul unui popor mare. Moise s-a rugat Domnului, Dumnezeului său, și a zis: Pentru ce să se aprindă, Doamne, mânia Ta împotriva poporului Tău, pe care l-ai scos din țara Egiptului cu mare putere și cu mână tare? Pentru ce să zică egiptenii: Spre nenorocirea lor i-a scos, ca să-i omoare prin munți și ca să-i șteargă de pe fața pământului? Întoarce-Te din iuțeaia mâniei Tale și lasă-Te de răul acesta pe care vrei să-l faci poporului Tău. Adu-ți aminte de Avraam, de Isaac și de Israel, robii Tăi, căroro le-ai spus, jurându-Te pe Tine Însuși: Voi înmulți sămânța voastră ca stelele cerului, voi da urmașilor voștri toată țara aceasta, de care am vorbit; și ei o vor stăpâni în veac. Și Domnul S-a lăsat de răul pe care spusese că vrea să-l facă poporului Său. Moise s-a întors și a coborât de pe munte cu cele două table ale mărturiei în mână. Tablele erau scrise pe amândouă părțile, pe o parte și pe alta. Tablele erau lucrarea lui Dumnezeu, și scrisul era scrisul lui Dumnezeu, săpat pe table. Iosua a auzit vocea poporului, care scotea strigăte, și a zis lui Moise: În tabără este un strigăt de război! Moise a răspuns: Strigătul aceasta nu-i nici strigăt de biruitori, nici strigăt de biruiți; ce aud eu este vocea unor oameni care cântă! Și pe când se apropia de tabără, a văzut vițelul și jocurile. Moise s-a aprins de mânie, a aruncat tablele din mână, și le-a sfărâmat de piciorul muntelui. A luat vițelul pe care-l făcuseră ei și l-a ars în foc; l-a prefăcut în

cenușă, a presărat cenușa pe fața apei, și a dat-o copiilor lui Israel s-o bea. Moise a zis lui Aaron: Ce ți-a făcut poporul acesta, de ai adus asupra lui un păcat atât de mare? Aaron a răspuns: Să nu se aprindă de mânie domnul meu! Tu singur știi că poporul acesta este pornit la rău. Ei mi-au zis: Fă-ne un dumnezeu care să meargă înaintea noastră; căci Moise, omul acela care ne-a scos din țara Egiptului, nu știm ce s-a făcut! Eu le-am zis: Cine are aur, să-l scoată! Și mi l-au dat; l-am aruncat în foc, și din el a ieșit vițelul acesta. Moise a văzut că poporul era fără frâu, căci Aaron îl făcuse să fie fără frâu, spre batjocura vrăjmașilor săi; s-a așezat la ușa taberei, și a zis: Cine este pentru Domnul, să vină la mine! Și toți copiii lui Levi s-au strâns la el. El le-a zis: Așa vorbește Domnul, Dumnezeul lui Israel: Fiecare din voi să se încingă cu sabia; mergeți și străbateți tabăra de la o poartă la alta, și fiecare să omoare pe fratele, pe prietenul și pe ruda sa. Copiii lui Levi au făcut după porunca lui Moise; și aproape trei mii de oameni au pierit în ziua aceea din popor. Moise a zis: Predați-vă azi în slujba Domnului, chiar cu jertfa fiului și fratelui vostru, pentru ca binecuvântarea Lui să vină astăzi peste voi! A doua zi Moise a zis poporului: Ați făcut un păcat foarte mare. Am să mă urc acum la Domnul; poate că voi primi iertare pentru păcatul vostru. Moise s-a întors la Domnul, și a zis: Ah, poporul acesta a făcut un păcat foarte mare! Și-au făcut un dumnezeu de aur. Iartă-le acum păcatul! Dacă nu, atunci șterge-mă din cartea Ta pe care ai scris-o! Domnul a zis lui Moise: Pe cel ce a păcătuțit împotriva Mea, pe acela îl voi șterge din cartea Mea. Du-te dar, și du poporul unde ți-am spus. Iată, Îngerul Meu va merge înaintea ta, dar în ziua răzbunării Mele îi voi pedepsi pentru păcatul lor! Domnul a lovit cu urgie poporul, pentru că făcuse vițelul făurit de Aaron.”

Dacă se ridică întrebarea: Care a fost răspunsul lui Dumnezeu la această decizie din partea poporului, la această depărtare a poporului de El, Dumnezeul cel sfânt, nu se poate răspunde mai bine și mai concis decât cu cuvintele: gloria Domnului. Acesta a fost răspunsul la această catastrofă groaznică. Și să reținem: gloria Domnului s-a arătat înaintea decăderii poporului. Dumnezeu a știut mai dinainte ce se va întâmpla la poalele muntelui, El a știut că va urma acel mare păcat al poporului. Tocmai pentru că a văzut că va veni decăderea, El S-a coborât în gloria de pe muntele Sinai. Și El a rânduit să vorbească chiar în momentul acela cu Moise despre gloria locașului Său în mijlocul poporului și să-i dea instrucțiuni exacte cu privire la acel locaș. Gloria Lui a fost prezentă înainte de păcatul groaznic și tot gloria Lui a fost cea care, după păcat, a

arătat mai departe calea poporului. Acea a fost manifestarea puternică a gloriei lui Dumnezeu, în mijlocul căreia s-a văzut așezat în chip minunat Moise. Cum s-a comportat el oare?

Dumnezeu îi cere lui Moise să se coboare de pe munte și-i relatează despre întâmplarea tragică cu vițelul de aur. El îi atribuie poporul lui Moise: „... poporul tău, pe care [tu] l-ai scos din țara Egiptului, s-a stricat”. De fapt, Dumnezeu vorbea pe bună dreptate despre acest popor ca nefiind al Lui, pentru că ei se dezisera public de El. Ei se depărtaseră repede de El (vezi Exod 3:7). Dumnezeu vorbește pentru prima dată de ei ca de un popor încăpățânat. „Acum lasă-Mă; mânia Mea are să se aprindă împotriva lor și-i voi mistui”.

Felul cum Dumnezeu vorbește cu Moise trădează cea mai mare indignare, și cu siguranță că ea a fost reală, ca de Dumnezeu, dar ea arată, în același timp, și o încredere în Moise, încredere care există numai între prieteni apropiați. „Lasă-Mă ...”, spune Dumnezeu. El îl roagă pe Moise să-I dea voie, îi cere să nu facă nimic acum, pentru ca El să-Și poată descărca toată mânia Sa asupra poporului. Iar lucrul acesta ar fi însemnat distrugere totală într-o clipă. „... și din tine voi face o națiune mare” (v. 10).

Fără să ezite nici măcar o clipă, Moise se arată la înălțimea chemării sale: credincios în toată casa lui Dumnezeu (Evrei 3:2). Este apogeul lui Moise în prezența lui Dumnezeu. Desigur este greșit să se spună că Dumnezeu l-ar fi încercat aici pe Moise. Ceea ce se poate spune însă este faptul că aici Dumnezeu îi dă posibilitatea lui Moise ca, în cazul deciziei finale, care este capitală, să aibă ultimul cuvânt. Într-un fel, Moise este ridicat la rangul unui consilier personal divin. El poate și trebuie să ia atitudine față de un caz grav, cu consecința grave. Și Moise face asta ca un prinț divin, înnobilit de prezența lui Dumnezeu și educat în prezența lui Dumnezeu.

Limba noastră este săracă pentru a putea reda, în mod plastic, textul original. „Moise s-a rugat Domnului, Dumnezeului său”, se spune în traducerea noastră. În textul original, tradus cuvânt cu cuvânt, se spune: „Moise a netezit (prin mângâiere) fața Domnului”. Martin Buber traduce: „Moise a îmblânzit fața Dumnezeului său” (v. 11). Chiar dacă pe bună dreptate Dumnezeu S-a mâniat pe popor, totuși, Moise, în prezența lui Dumnezeu a învățat și experimentat cu totul altceva. În inima lui Moise era clar faptul că Dumnezeu nu Se schimbă. Contrar tuturor împotriviților

și provocărilor, Dumnezeu nu putea să-și trădeze cuvântul Său și promisiunile făcute. Așa Îl cunoscuse Moise pe Dumnezeu. De aceea, el a făcut numai ceea ce poate să facă un om apropiat lui Dumnezeu. Vorbind în limbajul plastic al originalului ebraic, el a netezit ridurile de pe fața Domnului. Atât de aproape era Moise de Domnul, Dumnezeul lui, încât a avut voie să-I potolească mânia. Acesta a fost țelul lui Dumnezeu cu omul acesta, Moise: să-l aducă în prezența Sa, ca să poată avea loc și un astfel de gest ca cel descris mai înainte. Vreau să precizez aici că se vorbește în mod plastic, în sens figurat, însă a fost o slujbă pe care Moise a putut să o facă în prezența lui Dumnezeu; a fost o slujbă divină. Acest tablou inspirat și autentic are o drăgălășenie și o intimitate deosebite.

Adaosul „Dumnezeului său” are aici o mare importanță. El nu mai apare nicăieri în cartea Exodul și are aici o greutate deosebită, deoarece poporul pe care și l-a ales, și pe care îl făcuse poporul Său, se întorsese de la El și-și făcuse un alt dumnezeu. Moise Îl cunoștea pe Dumnezeu; Domnul era Dumnezeul lui, singurul real, adevărat și neschimbător, care rămâne credincios Numelui Său în orice situație și sub orice formă.

Moise vorbește cu Dumnezeu ca un prinț divin. El stă de partea lui Dumnezeu, de aceea și poate să intervină pe deplin în favoarea poporului. *Pentru ce?* Aceasta este o întrebare serioasă pe care el l-o pune lui Dumnezeu. Moise l-a cunoscut pe Dumnezeu în multe crize grele. Și tocmai pentru că l-a cunoscut, Îl poate întreba: *Pentru ce?* El Îl întreabă chiar de două ori: *Pentru ce?* (v. 11,12).

Cât de total diferite sunt aceste două „*Pentru ce?*” de acela din Exod 5:22. Acolo era un reproș la adresa lui Dumnezeu și venea dintr-o inimă plină de nepricepere și neștiință. Aici sunt însă două „*pentru ce?*” rostite înaintea lui Dumnezeu de o inimă care depinde în totul de Dumnezeu și care simte profund cine este Dumnezeu.

Moise întreabă, referitor la Dumnezeu: „*Pentru ce?*” și iarăși „*Pentru ce?*”, referitor la dușmanii lui Dumnezeu. N-a cunoscut Dumnezeu acest popor încă de la început? Nu a știut El, chiar de la început, care va fi sfârșitul? Nu cunoștea el ușurătatea poporului? Păgânătatea lor era pentru El ceva nou? Nu, Domnul, Dumnezeul lui știa totul, El știa totul chiar în detaliu, încă înainte ca Moise să fi aflat ceva despre răzvrătirea poporului. Și totuși, în ciuda preștiinței Lui, Dumnezeu a scos poporul din Egipt, a făcut pentru el atâtea minuni în Egipt și în pustie. Datorită acestui popor și-a desfășurat El, în mod vizibil, puterea și tăria Sa.

Cum a putut să vorbească astfel Dumnezeu despre popor? „Doamne, pentru ce să se aprindă mânia Ta împotriva poporului?” Purtarea lui Dumnezeu de până atunci față de popor, da, tot ceea ce arătase până atunci Dumnezeu despre Sine Însuși excludea acest lucru. Moise era încredințat de lucrul acesta.

Și de ce să triumfe dușmanii lui Dumnezeu? Datorită onoarei și Numelui Său, lui Dumnezeu Îi era imposibil să facă așa ceva. Și imediat Moise Îi dă poporul înapoi lui Dumnezeu. Dacă Dumnezeu i-a spus: „... poporul tău, pe care l-ai scos din Egipt”, Moise inversează lucrurile și răspunde: „Doamne, pentru ce să se aprindă mânia Ta împotriva poporului Tău, pe care [Tu] l-ai scos din țara Egiptului?” În ochii lui Moise era clar și de netăgăduit că poporul acesta era „poporul Său”. Iar această realitate Moise nu o lasă dezmințită nici chiar de Dumnezeu.

„Întoarce-Te din iuțimea mâniei Tale și lasă-Te de răul acesta pe care vrei să-l faci poporului Tău” (v. 12). Dumnezeu permite unui om să-I spună așa ceva! Este ceva minunat și divin. În tot Vechiul Testament nu se mai întâmplă așa ceva.

„Adu-Ți aminte de Avraam, de Isaac și de Israel, robii Tăi, cărora le-ai spus, jurându-Te pe Tine Însuși”. Tocmai de aceea: Dumnezeu jurase patriarhilor, El luase un blestem asupra Sa: dacă ... atunci...! Moise a văzut foarte clar: Dumnezeu, de fapt este vorba numai de Tine Însuși; cum poți să-Ți calci Tu jurământul făcut? Ceea ce ești Tu interzice distrugerea acestui popor încăpățânat și răzvrătit. De aceea, gândește-Te, Dumnezeu, căci este vorba de Tine!

Moise folosește de trei ori verbul la imperativ: Întoarce-Te, Lasă-Te și Adu-Ți aminte. El poate să vorbească cu Dumnezeu astfel. Poate să-I spună lui Dumnezeu cine este El și ce se cuvine din partea Lui. S-ar putea spune că el Îi atrage lui Dumnezeu atenția asupra Lui Însuși. Atât de mult îl lasă Dumnezeu pe Moise să pătrundă în lucrurile divine, îi permite să ajungă la astfel de intimități cu El! Moise are voie să-L lege pe Dumnezeu de ceea ce este El și de faptele Lui. Numai un om care a învățat în prezența lui Dumnezeu, numai un om care L-a cunoscut pe Dumnezeu în prezența Lui și, astfel, poartă o imagine a lui Dumnezeu în inima sa, și numai un om care a învățat în prezența lui Dumnezeu ce sunt oamenii, poate să vorbească cum vorbește Moise aici.

Noi ar trebui să fim precauți să nu ne permitem prea multe față de Dumnezeu, însă textul biblic de mai sus ne lasă să privim mai în

profunzime la relația de încredere pe care a creat-o Dumnezeu între El și un om. Este ca și cum Dumnezeu S-ar bucura că există un mijlocitor, că este unul care ia apărarea poporului. Permite să I se repete ce spusese El mai înainte, permite să I se aducă aminte ce a jurat odată.

„Și Domnul Și-a schimbat gândul cu privire la răul pe care a spus că-l va face poporului Său” (v. 14). Dumnezeu ascultă de Moise. El îi permite lui Moise să vorbească, îi permite să vorbească aceluia care vorbește conform cu voia Sa, aceluia care poartă în inima sa imaginea unui Dumnezeu plin de putere, și de aceea simte ca Dumnezeu, gândește ca Dumnezeu și procedează ca Dumnezeu.

Prin vițelul de aur, poporul Israel a arătat de fapt că nu vrea să știe nimic de Dumnezeu, a arătat că nu era capabil să primească vreun gând de-al lui Dumnezeu, și-a arătat starea lui decăzută. Pe de altă parte, Moise a arătat, în același timp, pe munte, că el se afla la apogeu, la punctul culminant divin care cuprinsese inima, gândirea și voința lui, care-l cuprinsese pe deplin. Moise se afla singur în această poziție de prinț divin. El nu avea pe nimeni care să gândească la fel ca el, nimeni care putea să meargă cu el pe aceeași cale. Iar această singurătate, privită de jos, dinspre popor, însemna o izolare, pe când, privită de sus, însemna o viață divină trăită în prezența lui Dumnezeu.

După ce Moise, în prezența lui Dumnezeu, a înlăturat pericolul mării nimiciri care amenința poporul, a coborât la popor. Avea în mână tablele de piatră ale Legii, scrise de degetul lui Dumnezeu. Nici nu ajunsese încă în tabăra poporului, când a auzit sunetul unei sărbători de bucurie pe care poporul o ținea în cinstea zeului său – vițelul de aur turnat. Când s-a apropiat, a văzut vițelul de aur și dansul, și s-a aprins de mânie. Același bărbat care a intervenit pentru popor în prezența lui Dumnezeu, intervine înaintea poporului în favoarea lui Dumnezeu. Și același bărbat care s-a opus mâniei lui Dumnezeu cu un *Pentru ce?* insistent și motivat se aprinde de mânie împotriva poporului. El sfârșeamă la poalele muntelui tablele de piatră cu Legea. Legea, pe care Dumnezeu i-o dăduse poporului și care începea prin: „Să nu ai alți dumnezei afară de Mine”, a fost încălcată într-un mod rușinos, și Israel a ajuns de râsul dușmanilor săi (v. 25). La ce ar mai fi putut fi bune tablele de piatră ale Legii din mâna lui Moise, scrise de mâna lui Dumnezeu?

A fost îndreptățită această mânie a lui Moise? Nu oprise el însuși mânia lui Dumnezeu? Oamenii care nu-l cunosc pe Dumnezeu l-ar putea

acuză pe Moise de lipsă de stăpânire de sine. Însă înaintea lui Dumnezeu Moise a făcut ceea ce era potrivit situației existente. Ar fi fost nepotrivit din partea lui Moise dacă el nu ar fi intervenit împotriva poporului și împotriva răului. Acum nu era vorba de domolirea poporului. De aceea nu era locul pentru o atitudine împăciuitoare sau pentru cuvinte liniștitoare. Acum trebuia ca răul să fie arătat ca rău. Acum nu era cazul să fie acoperit ceva, nu era nevoie de dragoste în sensul ei obișnuit. Nu, acum trebuia stigmatizată fărădelegea și stabilită vina grea împotriva lui Dumnezeu. Acum nu trebuia să se umble cu grijă. Moise a putut să facă aceasta pentru că el venea din prezența lui Dumnezeu. Iar mânia lui s-a aprins deoarece el stătuse înaintea lui Dumnezeu.

Moise distruge vițelul de aur și lasă să vină peste copiii lui Israel tot blestemul acestui idol, prin aceea că-i pune să bea apă amestecată cu cenușa rămasă din idolul ars. Poporul a trebuit să poarte consecința păcatului lui. Ba mai mult. Moise face o judecată cruntă în Numele Domnului (v. 27). Au fost omorâți 3000 de oameni. Au murit cei care fuseseră foarte zeloși pentru vițelul de aur? Nu se știe. Aproape că trebuie să presupunem că moartea a nimicit la întâmplare în popor. Judecata a fost executată prin fiii lui Levi. Cu toate că a fost o slujbă aducătoare de moarte, ea a fost o slujbă închinată Domnului (v. 29).

A doua zi Moise arată poporului ce mare păcat a făcut, și continuă: „Acum mă voi urca la Domnul, poate că voi putea face ispășire pentru păcatul vostru”. Fiecare păcat declanșează un conflict cu Dumnezeu. Dumnezeu nu trece cu vederea păcatul, nu se abate de la rânduiala stabilită de El. Moise înțelesese lucrul acesta în adâncul inimii lui, și acum îl spune poporului. Cine crede că astăzi, după rânduiala Noului Testament, este altfel, se înșală singur. Tocmai grozăvia judecății pe Dumnezeu a lăsat-o să cadă asupra Fiului Său, când a purtat păcatele întregii lumi la cruce, ne arată cât de serios privește Dumnezeu păcatul. La Dumnezeu nu există iertare în masă. Ioan spune: „Dacă ne mărturisim păcatele, El este credincios și drept ca să ne ierte păcatele și să ne curățească de orice nelegiuire” (1 Ioan 1:9). Aceasta înseamnă că trebuie să mărturisim înaintea lui Dumnezeu fiecare păcat cunoscut; cu alte cuvinte, trebuie să dăm socoteală înaintea lui Dumnezeu de fiecare cădere.

Însă cum putea Moise să facă ispășire înaintea lui Dumnezeu? Baza tuturor ispășirilor se află în Fiul lui Dumnezeu, pe care El L-a așezat

înaintea scaunului Său de har, spre iertarea păcatelor, atât a celor care au fost făcute cu mii de ani înainte, cât și a celor care au fost făcute mii de ani mai târziu (Romani 3:25-26). Moise însuși nu poate să producă ispășirea, însă, din motivul amintit mai înainte, el poate să pășească înaintea lui Dumnezeu și să mijlocească pentru popor, pentru ispășirea vinii lui. În textul original se spune iarăși într-un mod sugestiv (traducerea lui Martin Buber): „Poate că pot să acopăr păcătoșenia voastră” (v. 30).

„Moise s-a întors la Domnul”. Prin aceasta se descrie clar locul lui Moise. Locul lui era lângă Domnul, la Dumnezeul lui. El trebuia să fie acolo unde era Dumnezeu, în prezența Lui; acolo era locul lui, mai ales acum, când se luau decizii vitale referitoare la popor. Moise intervine pentru popor înaintea lui Dumnezeu. Nici înainte de Moise și nici după el nu a mai fost ținută o astfel de pledoarie de mijlocire. Ea este cea mai importantă pledoarie a tuturor timpurilor, importantă atât în ceea ce privește pe cei reprezentați – erau mai mult de două milioane de oameni –, cât și a locului de judecată și a conținutului ei.

„Ah, poporul acesta a făcut un păcat foarte mare”. Ce suspin exprimă acest „Ah”. El arată cât de legat este Moise de popor, dar și prăpastia adâncă ce s-a creat între popor și Dumnezeu. Aproape că nu putem să simțim durerea și lui Moise, pe care el le aduce înaintea lui Dumnezeu. Moise ar fi putut să rămână indiferent la lucrul acesta. Ce-l interesa pe el păcatul altora? Poate că Moise a gândit așa mai înainte. Dar acum? Nu, în prezența lui Dumnezeu Moise fusese educat în mod divin. În prezența lui Dumnezeu devii preot, devii unul care suferă împreună cu ceilalți. De aceea, încercarea poporului a fost ca și cum ar fi fost a lui.

„Iartă-le acum păcatul!” Moise știe că păcatul poporului nu poate fi șters, nu poate fi trecut cu vederea. Însă Dumnezeu poate să-l poarte, iar aceasta înseamnă iertare. Când Dumnezeu poartă păcatul poporului Său, atunci asupra Lui este acea povară, și nu mai este nevoie să o poarte poporul. Așa este iertarea. Și așa ceva Îi cere Moise lui Dumnezeu. Îl doare inima când cere așa ceva, însă cere de la un Dumnezeu pe care deja Îl cunoștea. Apoi Îi cere plin de încredere: „Dacă nu, atunci șterge-mă din cartea Ta pe care ai scris-o!” Moise ia așa de mult partea poporului, încât se sacrifică pentru acesta. Iar lui Dumnezeu Îi place un astfel de limbaj.

Cartea este scrisă de Dumnezeu; El decide cine este scris și cine este șters din ea. Este o carte de aducere amine și o carte a vieții, despre care

vorbește și David în Psalmi (56:8; 69:28 și 139:16). Dumnezeu îi spune lui Moise că El va pedepsi păcatul poporului în ziua când îl va cerceta. Din Amos 5:25–27 aflăm că pedepsirea și-a avut ziua ei atunci când poporul a fost dus în captivitate. Dacă cineva se întrebă de ce trebuie să plătească urmașii pentru păcatul strămoșilor lor, trebuie să se țină seama că idolatria poporului doar a început cu vițelul de aur, în pustie, însă ea a continuat din generație în generație, până la luarea poporului în captivitate, astfel că toate generațiile s-au făcut vinovate de același păcat.

Exod 33:1–11: „Domnul a zis lui Moise: Du-te și pornește de aici cu poporul pe care l-ai scos din țara Egiptului; urcă-te în țara pe care am jurat că o voi da lui Avraam, lui Isaac și lui Iacov, zicând: Seminței tale o voi da! Voi trimite înaintea ta un înger, și voi izgoni pe canaaniți, amoriți, hetiți, fereziți, heviți și iebusiți. Urcă-te în țara aceasta unde curge lapte și miere. Dar Eu nu Mă voi urca în mijlocul tău, ca să nu te prăpădesc pe drum, căci ești un popor încăpățânat. Când a auzit poporul aceste cuvinte triste, toți s-au întristat; și nimeni nu și-a pus podoabele pe el. Și Domnul a zis lui Moise: Spune copiilor lui Israel: Voi sunteți un popor încăpățânat; numai o clipă dacă M-aș urca în mijlocul tău, te-aș prăpădi. Aruncă-ți acum podoabele de pe tine, și voi vedea ce-ți voi face. Copiii lui Israel și-au scos de pe ei podoabele, și au plecat de la muntele Horeb. Moise a luat cortul lui și l-a întins afară din tabără, la o depărtare oarecare; l-a numit cortul întâlnirii. Și toți cei ce întrebau pe Domnul se duceau la cortul întâlnirii, care era afară din tabără. Când se ducea Moise la cort, tot poporul se scula în picioare; fiecare stătea la ușa cortului său și urmărea cu ochii pe Moise până intra el în cort. Și când intra Moise în cort, stâlpul de nor se cobora și se oprea la ușa cortului; și Domnul vorbea cu Moise. Tot poporul vedea stâlpul de nor oprindu-se la ușa cortului; tot poporul se scula și se arunca cu fața la pământ la ușa cortului lui. Domnul vorbea cu Moise față în față, cum vorbește un om cu prietenul lui. Apoi Moise se întorcea în tabără, dar tânărul lui slujitor, Iosua, fiul lui Nun, nu ieșea deloc din mijlocul cortului”.

Domnul va duce poporul în Canaan, dar El nu vorbește încă despre el ca fiind poporul Său. El i-l atribuie mereu lui Moise, spunând: „poporul tău, pe care l-ai scos din țara Egiptului”. Nu vrea să fie El Însuși în mijlocul poporului, ci vrea să trimită mai întâi un înger. Prezența lui Dumnezeu ar distruge poporul, pentru că era răzvrătit și încăpățânat.

Un astfel de mesaj este un motiv de întristare pentru copiii lui Israel. Ei își smulg podoabele pe care le purtau și, începând de la muntele Horeb, nu mai poartă podoabe. Dar asta nu însemna prea mult. Moise le-a mai spus odată, mai târziu: „Să vă tăiați dar inima împrejur” (Deuteronom 10:16). Aceasta ar fi fost măsura necesară, reală.

Moise ia cortul – probabil un cort provizoriu –, îl montează afară din tabără și-l numește cortul întâlnirii. A fost o procedură care arăta vizibil că nu s-a schimbat nimic de la vițelul de aur, că Dumnezeu nu era în mijlocul poporului Său, ci că El putea fi căutat în afara taberei, că o întâlnire cu El era posibilă numai în afara taberei. De aceea, în versetul 7 se spune că oricine voia să-L întrebe pe Domnul, mergea afară, la cortul întâlnirii. Dar citim, în același timp, și ceva deosebit. Poporul nu mergea să-L caute pe Domnul, nu mergea la cortul întâlnirii atunci când Moise mergea la cortul întâlnirii. Ei nu mergeau cu el. Nu simțeau nevoia să se întâlnească cu Domnul.

Se mai vede o deosebire mare între popor și Moise. Atunci când Moise intra în cortul întâlnirii, stâlpul de nor se cobora și rămânea la intrarea cortului. Întreg poporul privea la spectacolul acesta. Atunci când Moise intra în cort ca să se întâlnească cu Dumnezeu, se arăta vizibil prezența lui Dumnezeu. Lucrul acesta a fost unic. Nimeni din tot poporul nu avusese o astfel de întâlnire cu Domnul. Domnul vorbea cu Moise față în față, așa cum vorbește cineva cu prietenul lui. Desigur, Moise nu l-a văzut pe Dumnezeu. Însă Dumnezeu a vorbit cu Moise ca o persoană cu altă persoană. Cum Se întorcea Dumnezeu spre Moise, el se simțea imediat în prezența lui Dumnezeu. Între ei nu era niciun secret, ci conversau, așa cum vorbesc între ei doi prieteni. Domnul Își vărsa sufletul înaintea lui Moise. Moise, la rândul lui, era așa de sensibil și de receptiv, încât primea întotdeauna tot ceea ce voia Domnul să-i transmită. Nu poate fi vorba numai de o discuție ci a fost o dare și o primire a harului divin. Moise știa că Dumnezeu îl cunoaște în cele mai mici amănunte, și prețuia faptul că a putut să învețe atât de mult de la Dumnezeu, că Dumnezeu i-a arătat, prin situații deosebite, cine era El.

Aici Moise este numit prietenul lui Dumnezeu. Deci prietenia a pornit de la Dumnezeu, n-a fost dorința, visul lui Moise. Dumnezeu Însuși l-a dus în acea legătură apropiată; Dumnezeu a fost cel care a vrut să aibă părtașie cu Moise. Și într-adevăr, Moise s-a dovedit demn de apropierea de Dumnezeu.

Aici apare pentru prima dată în cartea aceasta expresia „față în față”, iar lucrul acesta nu este la voia întâmplării. Încrederea pe care o conține expresia aceasta trebuia să crească. Mijlocirea lui Moise era foarte necesară, într-un timp când poporul era atât de decăzut. În rădăcinat puternic în Cel adevărat, Moise stă suveran deasupra oricărei nenorociri și oricărei întâmplări păcătoase și stricate care are loc în popor. Și totuși, pentru el acesta nu este un motiv să devină mândru sau îngâmfat. Nu, Moise se include și pe el în toate lucrurile, chiar și în păcatul poporului; el ia asupra lui tot ceea ce este legat de acest popor.

Exod 33:12-23: „Moise a zis Domnului: Iată, Tu îmi zici: Du pe poporul acesta! Și nu-mi arăți pe cine vei trimite cu mine. Însă Tu ai zis: Eu te cunosc pe nume, și ai căpătat trecere înaintea Mea! Acum, dacă am căpătat trecere înaintea Ta, arată-mi căile Tale; atunci Te voi cunoaște și voi avea trecere înaintea Ta. Și gândește-Te că națiunea aceasta este poporul Tău! Domnul a răspuns: Voi merge Eu însumi cu tine, și îți voi da odihnă. Moise I-a zis: Dacă nu mergi Tu însuși cu noi, nu ne lăsa să plecăm de aici. Cum se va ști că am căpătat trecere înaintea Ta, eu și poporul Tău? Oare nu când vei merge Tu cu noi, și când prin aceasta vom fi deosebiți, eu și poporul Tău, de toate popoarele de pe fața pământului? Domnul a zis lui Moise: Voi face și ceea ce-mi ceri acum, căci ai căpătat trecere înaintea Mea, și te cunosc pe nume! Moise a zis: Arată-mi gloria Ta! Domnul a răspuns: Voi face să treacă pe dinaintea ta toată bunătatea Mea, și voi chema Numele Domnului înaintea ta; Eu Mă îndur de cine vreau să Mă îndur, și am milă de cine vreau să am milă! Domnul a zis: fața nu vei putea să Mi-o vezi, căci nu poate omul să Mă vadă și să trăiască! Domnul a zis: Iată un loc lângă Mine; vei sta pe stâncă. Și când va trece gloria Mea, te voi pune în crăpătura stâncii și te voi acoperi cu mâna Mea, până voi trece. Iar când Îmi voi trage mâna la o parte de la tine, Mă vei vedea din spate; dar fața Mea nu se poate vedea.”

Moise Îi spune lui Dumnezeu: „Iată”. Felul acesta de vorbire este normal când Dumnezeu Se adresează lui Moise. Dar când Moise stă în fața lui Dumnezeu și poate să I se adreseze astfel, lucrul acesta confirmă gradul deosebit de intimitate dintre Moise și Dumnezeu. Într-o audiență la un mare prinț, nimeni nu îndrăznește să i se adreseze așa de intim, numai dacă vorbitorul este el însuși un prinț și se află în relații prietenești cu acel prinț.

Ceea ce este demn de remarcat, este faptul că în original se folosește forma vocativă a verbului „a vedea”: vezi. Este singurul caz din Vechiul

Testament cu o astfel de adresare. Prin aceasta Moise parcă ar spune: Ia aminte și ține cont de ceea ce vorbesc acum cu Tine!

Apoi Moise începe să vorbească cu Dumnezeu despre popor, și-I amintește fiecare lucru în parte pe care i l-a spus sau i l-a dat Dumnezeu. Iar Dumnezeu trebuie să aducă mereu obiecții, spre a nu se înclina prea mult balanța în favoarea lui Moise. Moise se dovedește a fi un negociator excelent pentru popor, și – dacă se poate spune așa – știe în mod extraordinar să se țină de cuvântul lui Dumnezeu.

Moise vrea să știe neapărat ce se va întâmpla cu poporul acesta. Dumnezeu spusese că va trimite un înger înaintea poporului (v. 2). Dar aceasta nu era destul pentru Moise. „Și nu-mi arăți pe cine vei trimite cu mine”, îi reproșează el lui Dumnezeu, și continuă: „Însă Tu ai zis: Eu te cunosc pe nume, și ai căpătat trecere înaintea Mea!” Aceasta a fost o promisiune a Domnului de un caracter deosebit de intim. Nu ni se spune când i-a spus Domnul lui Moise așa ceva. Cu siguranță că Moise nu se referă aici la întâmplarea cu rugul aprins, când Domnul l-a strigat de două ori pe nume. Trebuie să fie vorba neapărat de o promisiune care a fost făcută mai târziu, când Moise se bucura de încrederea lui Dumnezeu. „Eu te cunosc pe nume” nu înseamnă numai: Eu știu cum te numești, ci înseamnă, mai ales: Eu știu totul despre tine. Și pentru că știu totul despre tine, de aceea ai căpătat trecere înaintea Mea; inima Mea bate pentru tine, este unită cu tine și este de partea ta, tânjește după tine, te vrea, pentru că te iubesc. Asemenea lucruri i-a spus Dumnezeu lui Moise, după ce El îl făcuse mai întâi valoros și demn de dragostea Lui, de harul Lui și de încrederea Lui. Iar acum Moise poate să-I aducă aminte lui Dumnezeu de aceste lucruri, pentru a negocia ceva pentru popor.

Moise continuă: „dacă am căpătat trecere înaintea Ta, arată-Mi căile Tale”. Doamne, eu vreau și trebuie să știu cum se continuă și cum trebuie să se continue calea Ta. Doresc să fiu omul Tău de încredere. Însă pentru asta trebuie să știu calea Ta. Eu trebuie să Te cunosc în calea pe care o ai Tu în vedere. Acum depinde cu procedezi Tu. Prin aceasta Te voi cunoaște. Și sunt convins că din această cunoaștere, cunoașterea persoanei Tale, a naturii Tale, a realității Tale, voi căpăta trecere, trecere divină în ochii Tăi.

Așa vorbește Moise cu Dumnezeu. El știe că trebuie să mai facă un pas înainte; știe că Dumnezeu, din cauza păcatului poporului, trebuie să facă acum ceva. Știe că e vorba de o altă cunoaștere a lui Dumnezeu,

și știe că această nouă cunoaștere a lui Dumnezeu include faptul de a căpăta trecere înaintea Lui. Legătura strânsă creată de Dumnezeu se va consolida și mai mult. Moise știa toate aceste lucruri, de aceea, la începutul pledoariei sale, I-a zis lui Dumnezeu: „Ia aminte și ține cont”.

După care Moise adaugă: „Și gândește-Te că neamul acesta este poporul Tău”. Până acum Dumnezeu nu-i promisese încă lucrul acesta. Dar Moise a vrut să aibă, trebuia să aibă această promisiune. Căci cum ar fi putut el să conducă un popor sălbatic, care nu aparținea nimănui? Și cum ar fi putut să stea el ca mijlocitor între Dumnezeu și un popor pe care Dumnezeu nu îl recunoștea? Aici Moise dat dovadă de o gândire practică și consecventă.

Moise vrea să pătrundă gândurile lui Dumnezeu, gândurile Domnului cu privire la poporul Său. Dumnezeu îi vorbise și-i dăduse un semn, la rugul aprins, că poporul Îi va sluji lui Dumnezeu în locul acesta. Acum ei erau la muntele acesta și totul era destrămat. În loc de închinare înaintea lui Dumnezeu – idolatrie, și tocmai la muntele Horeb. Era totul răsturnat. Ce va urma? De aceea Moise a vrut să privească în planurile lui Dumnezeu. Faptul că el devenise omul de încredere al lui Dumnezeu era numai o parte, cea interioară, a lucrurilor. În exterior, el vedea numai încurcătură, dezordine și supărare. Deci trebuia să intervină Dumnezeu.

Dumnezeu i-a răspuns lui Moise: „Voi merge Eu însumi cu tine și îți voi da odihnă” (v. 14). Tocmai de așa ceva avea nevoie Moise. Trebuia să-i însoțească prezența lui Dumnezeu, căci poporul avea nevoie de El. Aceasta a fost promisiunea lui Dumnezeu, care a pătruns în inima lui Moise ca o rază de soare.

I-a însoțit prezența lui Dumnezeu, conform promisiunii Sale. Dar este demn de remarcat că, în afară de Moise, au fost puțini cei care au simțit prezența lui Dumnezeu. Biblia ne vorbește numai de Iosua și Caleb. Pe tot drumul ei, mulțimea mare a poporului nu a simțit nimic din prezența lui Dumnezeu – adică inima lor nu a fost în nici un fel atinsă de prezența lui Dumnezeu. Patruzeci de ani în pustie, patruzeci de ani prezența lui Dumnezeu! Și patruzeci de ani israeliții au rămas reci și împietriți. Desigur, un popor încăpățânat! Iar noi? Să aruncăm cu piatra? Este starea noastră altfel? Este ea mai bună? Este altfel sau mai bine în cercurile creștine? Poate da, dacă se iau ca etalon închinarea, serviciul divin și milostenia! Însă decide prezența lui Dumnezeu permanent

gândurile noastre, dorințele noastre, voința noastră și comportarea noastră? Dacă ne cercetăm pe noi înșine în privința aceasta, atunci nu mai aruncăm cu pietre în ei, ci trebuie să recunoaștem rușinați că suntem, în multe privințe, asemenea poporului Israel în pustie.

„Și îți voi da odihnă”. Dumnezeu știa de ce are nevoie Moise. Purtarea nelegiuită a poporului l-a neliniștit mult pe Moise. Prin ea au stricat mult din ceea ce trebuia să se întâmple cu ei după Cuvântului lui Dumnezeu. Moise a înțeles că acum depinde totul de Domnul, de ceea ce gândește El și de ceea ce face El. Neliniștea lui Moise este de înțeles. Ce afirmație binefăcătoare din partea lui Dumnezeu: „Și îți voi da odihnă!” Așadar, Moise nu trebuia să se teamă, ci putea să se bazeze pe Domnul. Putea fi sigur că, în ciuda păcatului poporului, Dumnezeu îi va însoți pe cale, îi va purta și Se va îndura mai departe de ei.

Moise nu vrea nimic fără prezența lui Dumnezeu. Și el nu ascunde lucrul acesta. El îi răspunde lui Dumnezeu: „Dacă nu mergi Tu însuși cu noi, nu ne lăsa să plecăm de aici” (v. 15). Dacă Moise ar fi trăit în timpul nostru, poate că ar fi gândit altfel. El s-ar fi putut gândi că și organizațiile au o putere mare, și ar fi încercat să rezolve problema pe calea aceasta. Din păcate este o realitate regretabilă că atâtea acțiuni creștine, a căror origine se trage, probabil, dintr-un pas al credinței și al ascultării înaintașilor noștri, și care mult timp au fost coordonate de bărbați spirituali, care au trăit în prezența lui Dumnezeu și pentru care aceasta a însemnat totul, astăzi sunt conduse după cele mai bune metode științifice de organizare și progresează mulțumită unei organizări scrupuloase. Se înțelege de la sine că acestor organizații le aparțin și cei care le sponsorizează. Se încearcă compensarea sărăciei lor sufletești și spirituale printr-o activitate zeloasă. În această privință, cuvintele lui Moise au ceva de spus și pentru noi, cei din epoca modernă: „Dacă nu mergi Tu însuși cu noi, nu ne lăsa să plecăm de aici”. Oh, dacă ar exista cât mai mulți astfel de oameni!

Dumnezeu i-a promis lui Moise odihnă, ceea ce a înlăturat coșmarul lui și l-a încurajat să negocieze mai departe cu Dumnezeu. „Cum se va ști că am căpătat trecere înaintea Ta, eu și poporul Tău?” (v. 16). Parcă el ar spune lui Dumnezeu cam așa: Dacă am căpătat trecere înaintea Ta, dacă am devenit privilegiatul Tău, din ce se va cunoaște lucrul acesta? Se va putea vedea aceasta numai dacă și poporul va avea parte de același privilegiu. Astfel, Moise îl aduce pe popor în același har în care se află

și el. Cu îndrăzneală, el prezintă poporul acesta ca pe un popor pus deoparte pentru Dumnezeu, un popor sfânt care Îi aparține Domnului. „Eu și poporul”, aceasta este formularea lui Moise înaintea lui Dumnezeu, și pe care el o vrea confirmată din partea lui Dumnezeu.

Aici credința lui Moise este divin de mare. Nu de mult el a trebuit să judece aspru acest popor, nu de mult el a trebuit să-i spună că este un popor încăpățânat și nu de mult el a trebuit să-L liniștească pe Dumnezeu pentru ca mânia Sa să nu distrugă această adunătură nelegiuită. Iar acum el intervine pentru popor așa cum se intervine numai pentru cineva de la care se pot avea cele mai bune așteptări. Cum poate să vorbească Moise despre ei ca fiind un popor pus deoparte pentru Dumnezeu, și asta tocmai Lui, pe care nimeni nu-L poate înșela? Faptul că Moise a vorbit și a procedat așa arată clar cât de mult se încredea el în Dumnezeu, cât de mult se baza pe credințioșia și ajutorul Lui. Moise înțelesese: Numai dacă intervine Dumnezeu se poate ca poporul acesta să devină un popor pus deoparte pentru El. Această credință a lui Moise a crescut și s-a maturizat în prezența lui Dumnezeu.

Moise primește promisiunea lui Dumnezeu: „Voi face și ceea ce-mi ceri acum, căci ai căpătat trecere înaintea Mea, și te cunosc pe nume!” (v. 17) Prin trecerea pe care a avut-o înaintea lui Dumnezeu, Moise a intervenit ca și poporul să se bucure de același privilegiu; și a primit de la Dumnezeu tot ceea ce i s-a părut lui demn de obținut. Oh, cât de mult s-a bucurat Moise de promisiunea divină: „Voi face și ceea ce-mi ceri acum ...” Dar nici acum nu-i destul. Este ca și cum Dumnezeu Își mărturisește bucuria că Moise îndrăznește să facă astfel de cereri și că beneficiază pe deplin de marele har al lui Dumnezeu. După tot ceea ce a negociat Moise, Dumnezeu îi mai confirmă: „Tu ai căpătat trecere înaintea Mea și te cunosc pe nume!” Prin faptul că a intervenit pentru popor, Moise nu a pierdut nimic din trecerea pe care o avea înaintea lui Dumnezeu. Dimpotrivă, ea chiar a crescut.

Ce ar fi putut să mai vrea Moise? Dumnezeu i-a promis tot ce-l ceruse. Dacă la început s-a temut în inima lui, în final el s-a bucurat nespus de mult. Bucuria lui este de nedescris. Dumnezeu care Se descoperă și Se arată, pe care el L-a putut experimenta acum, acest Dumnezeu trebuie să Se arate în întregime. Moise crede că acum poate să meargă până la capăt, și-L roagă: „Arată-mi gloria Ta!” (v. 18) El a vrut să vadă direct ce este Dumnezeu, să vadă descoperită strălucirea Lui de necuprins. El dorea să dispară tot ceea ce-L ascundea pe Dumnezeu.

Gloria lui Dumnezeu, strălucirea neacoperită a întregii dumnezeiri, strălucirea însușirilor și a puterilor divine, lumina dragostei Lui de nedescris și a credincioșiei lui de neșters – aceasta este ceea ce-l poate face pe om nespus de fericit. Moise și-a dorit să adăpostească în inima lui pentru totdeauna lucrul acesta. A putut să-i împlinească Dumnezeu și dorința aceasta?

Să vezi gloria lui Dumnezeu înseamnă să-L vezi pe Însuși Dumnezeu. Așa ceva Dumnezeu n-a putut să împlinească nici pentru Moise, „căci nu poate omul să Mă vadă și să trăiască!” Însă Dumnezeu are o cale, o soluție. Chiar dacă n-a putut să-i împlinească în întregime dorința, El a ales o cale care să-l satisfacă pe Moise.

Dumnezeu i-a zis (v. 19): „Voi face să treacă pe dinaintea ta toată bunătatea Mea, și voi chema Numele Domnului înaintea ta”. Toată bunătatea Domnului – ce bogăție de neimaginat înaintea ochilor lui Moise! Dacă bunătatea omenească poate să curgă ca un balsam în inimă și să producă minuni, cu cât mai bogată și adâncă trebuie să fie bunătatea lui Dumnezeu, și cât de curat și limpede a strălucit ea asupra lui Moise. Dumnezeu lasă să treacă prin fața robului Său toată bunătatea Sa, care luminează totul și îndepărtează ultimele umbre care se mai aflau pe sufletul lui Moise. Și Dumnezeu Însuși declară propriul Nume. Când o mamă pronunță numele copilului ei, ea știe să-l încarce cu tot ceea ce simte pentru dragul ei. Însă când Dumnezeu Își proclamă propriul Nume, cu cât mai plin de încărcătură este Numele Său, mai mult decât este în stare să facă o mamă. Ceea ce a putut să audă Moise a fost capodopera unei simfonii divine: Dumnezeul salvator, Cel adevărat, Cel neschimbător, Dumnezeul mântuirii și al harului proclamă El Însuși înaintea lui Moise cine este El.

În același timp Dumnezeu proclamă și suveranitatea Sa neîngrădită. „Voi avea milă de oricine-Mi va plăcea să am milă; și Mă voi îndura de oricine-Mi va plăcea să Mă îndur”. Nimeni nu poate obține ceva de la El cu forța, nimeni nu poate primi ceva prin meritul său, ci numai harul suveranității lui Dumnezeu decide. Moise vedea marea harului lui Dumnezeu, oceanul nelimitat, împărăția suverană a Dumnezeului său. Este vorba de har și de milă; Dumnezeu nu mai amintește altceva. A putut să înțeleagă Moise din aceasta că există iertare și pentru poporul său, îndurare și pentru frații lui? Da, a putut. El a putut să ia în serios toate aceste proclamații divine.

Însă Dumnezeu mai spune ceva robului să credincios, Moise (v. 21–23): „Iată un loc lângă Mine”. Un loc, nu doar o posibilitate; și nu oriunde, nu; ci un loc lângă Mine. Este un loc al prezenței Mele, un loc unde sunt Eu, un loc care-Mi aparține Mie, un loc pe unde trece gloria Mea, un loc care corespunde gloriei Mele. Te duc în acel loc. Acolo vei sta pe stâncă. Te voi așeza în crăpătura stâncii. Iar când gloria Mea va trece pe lângă tine, te voi acoperi cu mâna Mea. Când Îmi voi retrage mâna, Mă vei vedea din spate. A putut Moise să înțeleagă lucrul acesta? Putem noi să-l înțelegem?

Era nevoie ca Moise să-l înțeleagă? El a experimentat lucrul acesta, iar acest eveniment a depășit toată priceperea și înțelegerea sa. A fost un eveniment al gloriei divine. Cine ajunge să aibă parte de așa ceva nu mai dorește să înțeleagă sau să priceapă. Evenimentul gloriei divine este atât de imens, încât eșuează orice încercare a noastră de a-l cataloga în capacitățile noastre mentale și sufletești.

Din perspectiva Noului Testament, am putea spune: Locul care este potrivit cu gloria lui Dumnezeu este Cristos, Fiul lui Dumnezeu. Evrei 1:3 ne spune că El este oglindirea gloriei Lui și întipărirea ființei Lui. Iar stânca pe care a stat Moise este Cristos (vezi 1 Corinteni 10:4). Gloria lui Dumnezeu se desfășoară pe deplin și netulburată în Cristos. Toată strălucirea divină este cuprinsă, ca într-o piatră prețioasă rară, în Fiul lui Dumnezeu, împrăștiind o lumină minunată. Da, „este un loc lângă Mine”, acesta este acel loc.

Mâna protectoare și crăpătura din stâncă arată spre un eveniment ascuns, un eveniment al lui Dumnezeu, al cărui secret noi nu-l vom putea înțelege niciodată pe deplin. Stânca este despicată. A avut loc judecata lui Dumnezeu, judecata lui Dumnezeu asupra păcatului, judecata groaznică a lui Dumnezeu asupra Celui care atârna pe cruce, judecata groaznică a lui Dumnezeu împlinită în Fiul Său. Stânca despicată devine stânca mântuirii, în care este ocrotit Moise, și la fel și noi. Gloria lui Dumnezeu a trecut pe acolo și, în ciuda tuturor provocărilor, a fost asigurată sfințenia și dreptatea Lui. Acolo a fost evenimentul lui Dumnezeu în glorie, sfințenie și dreptate. Ochiul omenească nu poate privi în el, iar mintea omenească nu poate să-l priceapă.

„Iată un loc lângă Mine ... Mă vei vedea din spate”. Din spate - aceasta înseamnă după acest eveniment divin; aceasta înseamnă că după cruce și de la cruce Îl vedem pe Fiul lui Dumnezeu radiind strălucirea

gloriei lui Dumnezeu. Acesta este locul unde Dumnezeu ne arată astăzi gloria Sa.

Exod 34:1-10: „Domnul a zis lui Moise: Taie două table de piatră ca cele dintâi, și Eu voi scrie pe ele cuvintele care erau pe tablele dintâi pe care le-ai sfărâmat. Fii gata dis-de-dimineată și urcă-te de dimineată pe muntele Sinai; să stai acolo înaintea Mea, pe vârful muntelui. Nimeni să nu se urce cu tine, și nimeni să nu se arate pe tot muntele; și nici boi, nici oi să nu pască pe lângă muntele acesta. Moise a tăiat două table de piatră ca și cele dintâi; s-a sculat dis-de-dimineată și s-a urcat pe muntele Sinai, după cum îi poruncise Domnul; și a luat în mână cele două table de piatră. Domnul S-a coborât într-un nor, a stat acolo lângă el, și a rostit Numele Domnului. Și Domnul a trecut pe dinaintea lui, și a strigat: Domnul, Dumnezeu este un Dumnezeu plin de îndurare și milostiv, încet la mânie, plin de bunătate și credincioșie, care Își ține dragostea până în mii de generații de oameni, iartă fărădelegea, răzvrătirea și păcatul, dar nu socotește pe cel vinovat drept nevinovat, și pedepsește fărădelegea părinților în copii și în copiii copiilor lor, până la a treia și a patra generație! Îndată Moise s-a plecat până la pământ și s-a închinat. El a zis: Doamne, dacă am căpătat trecere înaintea Ta, Te rog să mergi în mijlocul nostru, Doamne; poporul acesta este în adevăr un popor încăpățânat, dar iartă-ne fărădelegile și păcatele noastre, și ia-ne în stăpânirea Ta! Domnul a răspuns: Iată, Eu fac un legământ. Voi face în fața întregului popor minuni care n-au avut loc în nici o țară și la niciun popor; tot poporul care este în jurul tău va vedea lucrarea Domnului, și prin tine voi face lucruri înfricoșate.”

Pentru a doua oară Moise primește porunca să stea mai mult timp în prezența lui Dumnezeu. Din versetul 29 și din Deuteronom 9:18 aflăm că această ședere, ca și prima, a durat 40 de zile și 40 de nopți. Și iarăși se spune că Moise n-a mâncat pâine și n-a băut apă. Ca și prima dată, Moise a fost atât de ocupat, încât a renunțat la pâine și la apă. Nu trebuie să ne treacă prin gând că Moise ar fi ieșit în evidență prin post – și probabil că nici prima dată nu a fost vorba de așa ceva. Ceea ce se poate spune în mod sigur este că prin post Moise n-a obținut, și n-a vrut să obțină ceva înaintea lui Dumnezeu. Nu, postul nu a fost decât un fenomen secundar și el doar arată în ce grad înalt a fost cuprins Moise de tot evenimentul divin cele 40 de zile și 40 de nopți. Poate nu greșim dacă presupunem că Dumnezeu i-a purtat de grijă în mod divin în timpul acesta.

Dacă se compară Deuteronom 9:18,25 și 10:12 cu Exod 32:11... și 32:31 și în continuare, se ajunge la concluzia că mijlocirea lui Moise pentru popor, despre care citim în capitolele anterioare relatării temei noastre, trebuie să fi avut loc în cea de-a doua perioadă de 40 de zile și 40 de nopți. Este surprinzător că în capitolul 34 nu se mai amintește prea mult despre mijlocirea lui Moise, pe când în Deuteronom se amintește iarăși ce luptă a dus Moise pentru popor în aceste 40 de zile. De aceea, se poate afirma că această a doua perioadă de 40 de zile și 40 de nopți se caracterizează în mod deosebit prin mijlocirea fierbinte a lui Moise pentru popor înaintea lui Dumnezeu. Din punct de vedere cronologic, tot ceea ce am spus în sensul acesta în paginile anterioare ține de aceasta

De ce este importantă această precizare? Este așa de importantă deoarece, așa cum mi se pare mie, atitudinea lui Dumnezeu față de Moise și față de popor se deosebește puțin de cea anterioară; ea are un caracter deosebit, care a fost determinat și de mijlocirea lui Moise. Voi vorbi în continuare despre această atitudine, care s-ar mai putea numi și o linie directoare. Dar să urmărim mai întâi relatarea biblică.

Dumnezeu îi poruncește lui Moise să facă două table de piatră și să fie gata ca a doua zi să urce pe muntele Sinai. Dumnezeu a vrut să scrie iarăși Legea pe tablele de piatră, după ce, din cauza păcatului poporului, cele dintâi table de piatră fuseseră distruse. Dumnezeu nu i-a reproșat lui Moise că a sfărâmat tablele de piatră la poalele muntelui. În ochii lui Dumnezeu tablele sfărâmate erau o mărturie împotriva poporului, care călcase Legea lui Dumnezeu. Dar de ce trebuiau să fie scrise tablele a doua oară? Era clar că poporul nu va ține Legea lui Dumnezeu. În plus, Moise scrisese toate cuvintele Legii într-o carte (24:4), și astfel poporul cunoștea destul de bine Legea și poruncile, chiar și fără aceste table. Faptul că Dumnezeu scrie a doua oară aceste table ale legii ne arată importanța pe care o aveau ele în ochii lui Dumnezeu. Tablele legii nici nu erau de fapt destinate ochiului omenesc. Ele trebuiau să fie așezate în chivot, sub capacul ispășirii. Trebuiau să fie acolo permanent sub sânge, care era stropit pe capac în fiecare an, cu ocazia zilei mării ispășirii, sub ochii heruvimilor care priveau în jos spre sânge (vezi explicațiile de mai înainte de la Exod 24:12-18). Din cauza tablelor sfărâmate, Dumnezeu nu putea și nu voia să renunțe la faptul ca cerințele Lui sfinte și drepte să se afle permanent sub efectul sângelui

din ziua cea mare a ispășirii. De aceea i-a dat El poruncă lui Moise să cioplească tablele de piatră.

Ceea ce mai este demn de remarcat este faptul că niciun alt obiect al cortului nu a trebuit să fie făcut de două ori - numai aceste table de piatră ale legii. Și niciun alt obiect al cortului nu este lucrarea directă a lui Dumnezeu - numai scrisul de pe aceste table. În timp ce toate celelalte obiecte ale cortului au putut fi făcute sau prelucrate conform poruncii lui Dumnezeu, fără greșală, ceea ce a venit direct de la Dumnezeu s-a spart în două. Da, cerințele drepte ale lui Dumnezeu față de oameni sunt ceva deosebit. Întâmplarea cu tablele n-a fost nimic deosebit pentru popor, însă Moise a înțeles importanța acestei realități.

Oare exagerez? Nicidecum! Un bărbat ca Moise, care a trăit în prezența lui Dumnezeu, căruia această prezență îi caracteriza viața, a devenit foarte sensibil la orice vena din partea lui Dumnezeu. Că această realitate ar fi putut să treacă neobservată de el, aceasta o poate presupune numai cel care nu știe nimic de viața în prezența lui Dumnezeu. Sau poate cineva ar spune că, deoarece Moise a fost cel care a sfărâmat primele table de piatră, s-a bucurat că Dumnezeu a vrut să le dea a doua oară, și astfel nu putea fi vorba de ceva deosebit. La aceasta trebuie să spunem că spargerea primelor table, în lumina divină și în legătură cu poporul idolatru, are o semnificație adâncă și nu este doar consecința izbucnirii mâniei omenești.

„Să stai acolo înaintea Mea, pe vârful muntelui”. Iarăși o invitație divină. „Vino în prezența Mea, pășește înaintea Mea și rămâi înaintea Mea.” În timp ce prima dată Iosua l-a însoțit pe Moise și a putut să meargă până la un anumit loc, acum Dumnezeu poruncește în mod expres ca nimeni să nu se urce împreună cu Moise pe munte, și că nu are voie să fie văzut cineva pe munte. În comparație cu prima, această întâlnire a căpătat o mai mare importanță și intimitate. Așa cum am amintit, eu cred că Moise, în timpul acestei șederi pe munte a făcut o mijlocire insistentă și sfântă pentru popor, și că evenimentul gloriei despre care citim în capitolul 13:18–23 a avut loc în cea de-a doua perioadă de 40 de zile și 40 de nopți. Nu a fost nevoie de niciun martor în timpul luptei lui Moise cu Dumnezeu pentru poporul răzvrătit. Da, lupta aceasta în prezența lui Dumnezeu ar fi fost profanată prin prezența ochilor și a urechilor străine. La fel, și evenimentul arătării gloriei s-a petrecut numai între Dumnezeu și Moise.

„Domnul S-a coborât într-un nor, a stat acolo lângă el”. Probabil că se terminase deja lupta de mijlocire pentru iertarea poporului. Era probabil către sfârșitul celor 40 de zile și 40 de nopți. Dumnezeu stă alături de Moise așa cum stă cineva alături de prietenul său, așa cum cineva se alătură celui pe care-l cunoaște.

Din nou, aceasta este o expresie care, după câte știu eu, nu mai apare nicăieri în Vechiul Testament. De aceea ea merită toată atenția. Cum s-ar putea exprima mai bine familiaritatea și cum ar putea fi amintită într-un grad mai înalt comportarea familiară? A fost aceasta o realitate, sau numai imaginația lui Moise? Cel pentru care a umbra cu Dumnezeu este ceva străin, acela crede că este doar o imaginație sau o relatare dramatică. Dar cel pentru care prezența lui Dumnezeu este întotdeauna o realitate, acela se bucură nespus de mult că există așa ceva cum ne descrie Moise aici.

„Și [Dumnezeu] a rostit Numele Domnului”. El se aude lângă Moise. Răsună Numele Domnului, Numele mai presus de orice nume, Numele prețios și minunat, Numele care înviorează inima și sufletul. Sunetul devine din ce în ce mai plin. Inima lui Moise se umple de armonia divină. Acest Nume slăvit umple tot ceea ce putea să audă și să vadă Moise. Și Cel care pronunță acest Nume, acest Nume divin, stă alături de Moise, foarte aproape, chiar lângă el. Apoi El Se mișcă. Domnul trece pe lângă Moise, prin fața lui. Chiar dacă Moise nu poate să-L vadă, Îl simte aproape, iar apoi Îl aude iarăși vorbindu-i. Din nou răsună acest Nume prețios, care umple totul cu plăcere. El aude: „Domnul, Dumnezeu este un Dumnezeu plin de îndurare și milostiv, încet la mânie, plin de bunătate și credincioșie”.

Așa a fost! Domnul, Dumnezeul salvator și mântuitor, care se știe legat de oameni și care vrea să-i lege pe oameni de El, Cel credincios, adevărat, neschimbător și veșnic, plin de îndurare și har. Așa ceva răsună pentru prima dată în eter, după ce Moise a luptat mult și insistent cu Dumnezeu din cauza poporului păcătos; a luptat pentru iertare și a luptat ca și poporul să capete trecere înaintea lui Dumnezeu.

„Plin de îndurare și milostiv”. Da, El Se îndură de acest biet popor orbit și rătăcit, dă iertare, eliberează de vină și păcat; apoi va ajunge și cu acest popor la țelul pe care Și l-a propus. „Încet la mânie”. Da, El îi va purta și suporta. „Bogat în bunătate și credincioșie”, desigur; El va găsi o cale pentru acest popor, o cale care corespunde bogăției, bunăvoinței și

credincioșiei Lui. Moise înțelege clar lucrul acesta și inima lui tresaltă de bucurie: totul depinde de Domnul, de la Domnul trebuie să vină totul, pentru că El este bogat în bunăvoință și credinciosie.

„El Își ține dragostea până în mii de generații”, răsună mai departe în tonuri divine și în armonie divină. Spune, Moise! „Cât merge Dumnezeu cu tine?” O mie de generații, ceea ce înseamnă peste treizeci de mii de ani. El Își păstrează bunăvoința Sa mai mult decât durează istoria omenirii. Iar ceea ce vine de la El este bunăvoință, este bunătate, care, în mod nemeritat, izvorăște tot mereu ca un fluviu și se revarsă în mod divin peste toate generațiile, de când durează și cât va dura istoria omenirii. Oh, ce Dumnezeu! Aceasta este speranță pentru inima lui Moise, speranță care se bazează numai pe Dumnezeu, dar care și leagă tot poporul de Dumnezeu, de acest Dumnezeu care Își păstrează bunătatea peste mii de generații.

Dar Moise mai aude și: „Care iartă fărădelegea, răzvrătirea și păcatul, dar nu socotește pe cel vinovat drept nevinovat, și pedepsește fărădelegea părinților în copii și în copiii copiilor lor, până la a treia și a patra generație!” El dă iertare, iertare pentru nedreptate, răzvrătire și păcat. Însă El nu socotește nevinovat pe cel vinovat; cel ce a păcătuit nu-și poate scuza păcatul înaintea lui Dumnezeu și nici nu poate scăpa de pedeapsă. Dumnezeu nu trece nimic cu vederea. De aceea există pedeapsă. Ea este pedeapsa lui Dumnezeu, iar când El pedepsește, atunci într-adevăr pedepsește, spre a atrage la El. Sensul de bază al cuvântului ebraic este: a se îngriji de ceva, dar cu nuanța de a dori ceva. Aceasta este pedeapsa lui Dumnezeu.

Astfel, Moise vede și în pedeapsă bunătatea Dumnezeului său, care păstrează bunăvoința Sa peste mii de generații; Îl vede pe Cel plin de îndurare și har, și știe că a fost atins de Dumnezeul bunătății și credincioșiei. Îi este inima copleșită, se pleacă la pământ și se închină, își aduce inima sa Celui care i-a umplut-o în mod regesc. Tot ceea ce i-a dat Dumnezeu el Îi încredințează iarăși Lui, Dumnezeului minunat și infinit, iar el spune: „Tu ești un Dumnezeu minunat și înălțat!”

Când Dumnezeu Însuși proclamă lângă Moise Numele Domnului – de fapt, în original înseamnă: „El L-a numit pe Domnul pe Nume” –, El dă o explicație divină a ceea ce conține Numele Domnului. Aceasta este o lecție divină personală, dar mai înseamnă și ridicarea unui om în sfera divină, în domeniul și relațiile vieții Celui care este: Eu sunt Cel ce sunt.

Apoi Moise amintește iarăși poporul, și-I amintește lui Dumnezeu harul Său pe care i l-a arătat. „Doamne, dacă am căpătat trecere înaintea Ta, Te rog să mergi în mijlocul nostru, Doamne; poporul acesta este în adevăr un popor încăpățânat, dar iartă-ne fărădelegile și păcatele noastre, și ia-ne în stăpânirea Ta!” Am văzut deja, încă din capitoul 33, cum vorbește Moise cu Dumnezeu și obține promisiunea lui Dumnezeu. De ce trebuie să mai amintească și să ceară același lucru? Dacă întrebăm așa, atunci uităm care este sau care a fost starea noastră. Nu aducem noi iarăși și iarăși necazurile noastre care ne apasă înaintea lui Dumnezeu, deși am primit o promisiune divină? Da, nu le aducem noi iarăși și iarăși înaintea lui Dumnezeu, până când ele dispar complet și totul se limpezește? Să ne considere Dumnezeu pentru aceasta necredincioși? Desigur că nu! Tot așa a fost și aici. Viitorul poporului acesta nu era pentru Moise ceva care atingea tangențial sfera gândurilor lui. Nu, punctul central al intereselor lui Moise îl constituia poporul acesta și relația Dumnezeului său cu acest popor. Și cu cât se identifica mai mult cu acest popor, cu atât mai mult suspina el din pricina acestui popor. Și unde putea el să vorbească mai bine despre marele lui necaz decât în prezența lui Dumnezeu? Și cui putea el să i-l spună în mod repetat decât lui Dumnezeu Însuși? Să luăm seama că Moise nu vorbește aici de păcatul poporului. Dorința lui de a împărți soarta cu acest popor este așa de mare, încât el spune înaintea lui Dumnezeu: „fărădelegile *noastre* și păcatele *noastre*”.

Întâmplarea de la muntele Sinai arată un punct de cotitură, de care probabil nu se ține cont prea mult. La muntele Sinai Dumnezeu a dat Legea, la muntele Sinai Dumnezeu a făcut cunoscut poporului cerințele Sale, și se părea că împlinirea cerințelor lui Dumnezeu trebuia să fie baza relațiilor dintre Dumnezeu și popor. Însă poporul era căzut în idolatrie, se depărtase de Dumnezeu și dovedise încă de la început că nu va împlini legea și cerințele lui Dumnezeu, și că nici nu le poate împlini. Oare trebuia Dumnezeu să-și reducă cerințele, sau să renunțe la popor? Nici vorbă. Dacă ar fi trecut cu vederea ceva din sfințenia Sa, dacă și-ar fi modificat cerințele Sale chiar și numai într-un punct, dacă și-ar fi dezmințit credințioșia Sa față de Cuvântul Său, atunci El ar fi lăsat acest popor în voia lui. Dumnezeu a avut o soluție, una divină, una care corespundea în orice privință sfințeniei și credințioșiei Lui și care îl onora.

Deja de la studiul textului din Exod 33:1–11 am subliniat că ridicarea cortului în afara taberei și numirea lui: cortul întâlnirii sau cortul adunării, era semnul unei mari schimbări. Acum Dumnezeu este în afara taberei, dar El poate fi căutat și întâlnit. Prezența Lui însă nu este automat acolo; ea depinde de ceva anume, de ceva nou: de mijlocirea lui Moise. Citim clar (33:9): „Și când intra Moise în cort, stâlpul de nor se cobora și se oprea la ușa cortului”. Prezența lui Dumnezeu era legată de relația pe care o avea Moise cu Dumnezeu, iar relația personală a lui Moise cu Dumnezeu a devenit baza relației poporului cu Dumnezeu. Moise era între popor și Dumnezeu; multe depindeau de el; el era mijlocitorul.

Mijlocirea lui este exprimată cel mai clar în felul în care se roagă pentru popor. Numai un mijlocitor care este conștient de misiunea lui, de relația lui cu ambele părți, poate să lupte așa pentru popor, poate să intervină pentru popor așa cum a făcut-o Moise în prezența lui Dumnezeu. Numai un mijlocitor poate să pună în joc, pentru alții, privilegiul și harul de care se bucură el, așa cum a făcut Moise. Și numai un mijlocitor poate să „joace totul pe o carte”, chiar propria viață („altfel șterge-mă din cartea Ta” – 32:32), pentru ca un întreg popor să fie smuls din moarte și pierzare. Acest mijlocitor stă înaintea lui Dumnezeu. Dumnezeu *îl vede*; el stă în locul poporului, stă pentru popor.

A dorit Moise să facă lucrarea aceasta de mijlocitor? A căutat el să aibă această funcție, poziție, prin serviciile deosebite făcute de el? NU! Dumnezeu, Dumnezeul suveran l-a numit mijlocitor. Dumnezeu Și-a arătat harul Său față de el, și Moise a fost atât de conștient de aceasta, încât putea spune mereu: „Am căpătat trecere înaintea Tă”. Apoi Dumnezeu l-a așezat în crăpătura stâncii, și Moise a putut să vadă arătarea gloriei divine și a putut să privească în căile de salvare și mântuire ale lui Dumnezeu. Moise a părăsit crăpătura stâncii ca un mijlocitor divin recunoscut, mijlocitor între popor și Dumnezeu. Și numai pe baza acestei mijlociri a putut Dumnezeu să-Și continue lucrarea cu poporul Său. Tot pe această mijlocire se baza și noul legământ, despre care citim în capitolul 34:27, cu Moise și cu poporul Israel. Acest legământ cere, pe de o parte, o despărțire totală de orice popor idolatru și, pe de altă parte, o predare totală în mâna Domnului.

Mijlocire! Dumnezeu nu este surprins de nicio întâmplare, de nimic rău și de niciun păcat. El nu este tulburat de nimic. El are răspuns la orice

întâmplare, la orice rău și la orice păcat. Astfel, Dumnezeu Se folosește de prilejul păcătuirii poporului spre a aplica un alt principiu divin: mijlocirea. Iar ceea ce Moise a devenit aici nu este decât o imagine a mijlocirii Fiului lui Dumnezeu, care a fost făcut de Dumnezeu mijlocitor, nu doar pentru idolatrul popor Israel, ci pentru o întreagă omenire pierdută și răzvrătită.

Exod 34:29–35: „Moise s-a coborât de pe muntele Sinai cu cele două table ale mărturiei în mână. Când se cobora de pe munte, nu știa că pielea feței lui strălucea, pentru că vorbise cu Domnul. Aaron și toți copiii lui Israel s-au uitat la Moise, și iată că pielea feței lui strălucea; și se temeau să se apropie de el. Moise i-a chemat; Aaron și toți frunțașii adunării s-au întors la el, și el le-a vorbit. După aceea, toți copiii lui Israel s-au apropiat, și el le-a dat toate poruncile pe care le primise de la Domnul, pe muntele Sinai. Când a încetat să le vorbească, și-a pus o maramă pe față. Când intra Moise înaintea Domnului, ca să-I vorbească, își scotea măhrama până ce ieșea; iar când ieșea, spunea copiilor lui Israel ce i se poruncise. Copiii lui Israel se uitau la fața lui Moise și vedeau că pielea feței lui strălucea; și Moise își puneă iarăși măhrama pe față, până ce intra ca să vorbească cu Domnul.”

Moise se coboară de pe muntele Sinai. El trebuie să se întoarcă, din prezența lui Dumnezeu, înapoi la popor, la viața de toate zilele. Două lucruri se evidențiază aici. În primul rând, se arată deosebirea mare dintre Moise și popor, o distanță rezultată din prezența lui Dumnezeu, și, în al doilea rând, se arată că prezența lui Dumnezeu l-a format, l-a transformat pe Moise.

„Moise ... nu știa că pielea feței lui strălucea, fiindcă vorbise cu Domnul”. Moise nu purta un fel de mască strălucitoare, ci strălucirea feței lui este expresia schimbării interioare, care era înscrisă pe fața lui. Schimbarea - această iradiere - nu a existat atunci când Moise s-a coborât prima dată de pe munte cu tablele Legii și i-a văzut pe copiii lui Israel jucând în jurul vițelului de aur. Dimpotrivă, el atunci s-a aprins de mânie. Care a fost deosebirea dintre prima și a doua coborâre a lui Moise de pe munte, respectiv dintre prima și a doua ședere a lui Moise pe munte în prezența lui Dumnezeu? Deosebirea a fost creată de Dumnezeu Însuși. La a doua ședere a lui pe munte, Moise experimentat ca niciodată până atunci gloria Sa. Dumnezeu i-a îngăduit, ca niciodată până atunci, să privească în planul divin de mântuire, și, prin aceea că i-a

explicat personal Numele Său, l-a ridicat la nivelul vieții Sale divine și l-a lăsat să aibă parte de lucrurile divine ca niciodată până atunci. Aceasta a făcut să strălucească fața lui Moise.

Să luăm seama că se spune: „el nu știa”. Dacă ar fi știut, ar fi devenit un purtător de mască. Din cauza poporului el a trebuit, mai târziu, să poarte o măhramă, dar aceea nu era mască. Totul era natural și se revărsa din inimă. Da, într-atâta venea din inimă, încât a și rămas așa. În fața poporului trebuia să-și acopere fața cu o măhramă, însă, când intra în cort să vorbească cu Domnul, își da măhrama jos și stătea în prezența lui Dumnezeu cu fața descoperită.

În Noul Testament, în 2 Corinteni 3, ni se relatează despre această măhramă a lui Moise, iar în întâmplarea cu gloria lui Moise găsim o învățătură folositoare pentru noi, care avem de-a face cu gloria Domnului. „Noi toți privim cu fața descoperită, ca într-o oglindă, gloria Domnului, și suntem schimbați în același chip al Lui, din glorie în glorie, prin Duhul Domnului”. Noi suntem schimbați și transformați ca și Moise, în chipul gloriei lui Dumnezeu. Se spune: „noi toți”. Facem noi cu adevărat parte dintre aceștia? Cum are loc această schimbare în chipul gloriei? Privind cu fața descoperită gloria Domnului. Și când are loc această transformare? Suntem tentați să ne grăbim să o atribuim lumii de dincolo, eschivându-ne, în felul acesta, de răspundere. Însă Sfânta Scriptură nu vorbește de așa ceva. Această transformare are loc aici și acum, în timp ce noi purtăm chipul omului pământesc. Aici suntem schimbați și transformați. Ca și Moise, noi nu purtăm o mască, dacă schimbarea se produce și în noi pornind din interior și este realizată de gloria divină, ca la Moise. Oh, dacă am fi preocupați și noi, în prezența lui Dumnezeu, de gloria Lui, ca și Moise!